

ÉVES BESZÁMOLÓ JELENTÉS

2007 - 2008

PÁRIZS

Somogyi Norbert
tudományos és technológiai (TÉT) attasé

Vezetői összefoglaló a párizsi TÉT-attasé éves jelentéséhez

Franciaországban 2007-2008-ban a K+F politikát alapvetően a felsőoktatási rendszer átfogó reformja, az egyetemi és kutatóintézeti struktúra minél hatékonyabb összekapcsolása és a vállalati szféra kutatásban való szerepvállalásának növelésére irányuló törekvés határozta meg. Kapcsolódva Nicolas Sarkozy választási ígéreteihez, de nem utolsó sorban figyelembe véve a szakterület realitásait, a Valérie Pécresse által irányított kutatási és felsőoktatási tárca elsősorban a kapacitások koncentrálására és a források minél hatékonyabb felhasználására helyezi a hangsúlyt, többek között a francia kutatás nemzetközi versenyképességének fokozása érdekében. A K+F szféra franciaországi fontosságát jól mutatja az is, hogy a korábbiaktól eltérően tavaly nyár óta a területet külön minisztérium felügyeli, valamint azon kevés tárca egyike a kutatási, amely az idei költségvetésben nagyobb anyagi mozgástérrel rendelkezik az előző évinél. A törekvések jelentős kutatói és hallgatói ellenállást is kiváltottak, ugyanakkor a gazdasági élet szereplői a változtatásokat kedvezően fogadták, hiszen a K+F szférára fordított források a vállalatok versenyképességét is javítják.

A különböző intézkedések és célkitűzések mögött egyértelműen az a kormányzati felismerés áll, hogy jelen állapotában a francia kutatási és felsőoktatási rendszer hihetetlenül széttagolt, a párhuzamosságok, a belső konkurencia, a túlzott adminisztráció áttekinthetetlenné és alacsony hatékonyságúvá teszik a ráfordításokat. A sok esetben évtizedes szervezeti és működési struktúrák és/vagy jogszabályok nem teszik lehetővé a kor kihívásaihoz való alkalmazkodást, nem ösztönzik a teljesítményelvűség érvényre jutását, csökkentik a szektor tökevonzó képességét, nemzetközi porondon pedig a francia K+F szereplők versenyképessége romlik. Ugyanakkor bizonyos intézkedésekkel növelni lehet és kell a K+F szféra társadalmi megbecsültségét is, ami igazolhatja az erre fordított pénzeszközök növelését.

Fő kormányzati törekvések:

Az egyetemi rendszer reformja és az egyetemi autonómia megteremtése

A 85 francia egyetemet magában foglaló rendszer átláthatóbbá és finanszírozhatóbbá tétele érdekében alkották meg a tavaly ősszel elfogadott egyetemi autonómia törvényt. (Az oktatói és hallgatói érdekképviseletek szerint cél az intézmények számának csökkentése is, amit ily módon közvetett úton kíván a kormány elérni.) Valérie Pécresse július 23-án hozta nyilvánosságra azon húsz egyetem nevét, amelyek január elsejétől önállóan rendelkeznek költségvetésük fölött (jogosultak önálló humán erőforrás-gazdálkodásra és tulajdonosai lesznek a használt ingatlanoknak), egyben elsők lesznek azon intézmények sorában, ahol megvalósulhat a kormány által ösztönzött „eredmény kultúrája”.

A felsőoktatási-kutatási pólusok létrehozása

Az egyetemi autonómia megteremtéséhez szervesen illeszkedik a kutatás és az egyetemi oktatás közelítése, sőt egységes hálózatba szervezése az úgynevezett **felsőoktatási-kutatási pólusok** kialakításával (PRES, pôle de recherche et de l'enseignement supérieur), amelyekhez egyes földrajzi viszonylatokban határon túli szervezetek is csatlakozhatnak (Strasbourg).

A versenyképességi pólusok hálózatának fenntartása, fejlesztése

A korábbi klaszter-programot felváltó, 2005-ben meghirdetett versenyképességi pólus-program keretében megalakult 71 pólusból az amerikai Boston Consulting Group és a CM International elemzése szerint 39 az, ami minden tekintetben kitűnően működik, 19 viszont csak részben teljesíti a kitűzött célokat. Ezekben az esetekben újra kell fogalmazni a feladatokat, átalakítani a szervezeti struktúrát (vagy fel kell oszlatni a pólust magát), erre

Nicolas Sarkozy köztársasági elnök egy év haladékosan adott, miközben bejelentette a program folytatását és a 2009-2011-es időszakra 1,5 milliárd euró forrás biztosítására tett ígéretet.

A campus-program megvalósítása

Nicolas Sarkozy köztársasági elnök tavaly novemberi bejelentésével összhangban az EDF részvényeinek 3%-át privatizálva (5 milliárd euró) teremtettek új forrásokat az egyetemek versenyképességét és nemzetközi megítélését javító fejlesztésekhez, ez a campus-program. A részvényeladásból származó pénzeket nem közvetlenül használják fel a programok megvalósításához, hanem egy speciális alapba kerülnek, ennek kamatai szolgálnak elsősorban a kollégiumi férőhelyek bővítésére, felújítására és karbantartására, sok esetben PPP-konstrukcióban. Az éves kamatokat 200-250 millió euróra, a program futamidejét 20 évre tervezik, ez adja ki összesen az ígért 5 milliárd eurót.

A K+F programok finanszírozási háttérének koncentrációja

Január elsejével megszűnt létezni az ipari innovációs ügynökség (Agence de l'innovation industrielle, AII), azaz a főleg nagy ipari vállalatok innovációs projektjeinek támogatása hivatott szervezet. Az ügynökség megszűnésének objektív és politikai okai egyaránt vannak – ez utóbbi azt jelenti, hogy Nicolas Sarkozy és a Fillon-kormány egyértelműen a kis- és középvállalkozásokat tartja az innovációs politika kedvezményezettjeinek és letéteményeseinek. A megszűnt AII feladatait és anyagi forrásait a kvv-k támogatására hivatott OSÉO vette át, amely így a vállalati szféra gyakorlatilag egyedüli innováció-finanszírozási szervezetévé vált. A nem vállalati kutatóhelyek pályázati rendszerben való K+F finanszírozását az ANR látja el.

Magyar szempontból a következő területeken látunk lehetőséget ígéretes együttműködésekre:

Bilaterális területen elsősorban:

- a pólus-együttműködések ösztönzése,
- közös kutatás-fejlesztési pályázatok kiírása és megvalósítása,
- valamint a vállalati és egyetemi szféra közötti kapcsolatok erősítésére vonatkozó tapasztalatok átvétele.

Multilaterális síkon főleg:

- a kutatóintézeti és pólus-együttműködések bővítése az uniós kutatási keretprogramban való részvétel erősítése szempontjából,
- a bilaterális mobilitási pályázatok összehangolása egyes földrajzi régiókban való közös megjelenésünk és gazdasági bázisépítésünk okán,
- a fejlesztési célú multilaterális kutatási együttműködésekbe francia partnerek segítségével és kapcsolatrendszerük kihasználásával való bekapcsolódásunk hozhat érdemi eredményeket.

Legígéretesebb szakterületek: orvostudomány, agrártudomány, informatika, energetika.

Párizs, 2008. július 24.

Készítette: Somogyi Norbert TÉT-attasé

Látta: Kisari Miklós első beosztott

Jóváhagyta: Nikicsér László nagykövet

TÉT-attaséi éves beszámoló jelentés

dr. Somogyi Norbert, Párizs
2008.

1. A fogadó ország K+F+I rendszerének főbb jellemzői (a K+F+I politika ismérvei, a K+F+I rendszere, intézményi és finanszírozási struktúrái, jogszabályi keretei, vállalati K+F, a K+F eredmények piaci hasznosítása).

A jelenlegi francia K+F+I szektor államigazgatási, törvényi hátterét a „*Pacte pour la Recherche*”¹ („Paktum a Kutatásért”, általánosabb nevén „Kutatási Paktum”) jelenti. Az intézkedés-csomagot a 2004 tavaszi kutatói megmozdulásokat követően az oktatási és kutatási tárcák által indított K+F-stratégiai konzultáció-sorozat tapasztalataira, a 2004. őszi grenoble-i országos kutatási fórum² *follow up* tanulmányra, és a francia kormány K+F politikai elképzeléseire alapozták. A Kutatási Paktum jogszabályi hátterét a 2006. április 18-án jóváhagyott „*Loi de programme pour la recherche*” („Kutatási programtörvény”, általánosabb elnevezéssel „K+F stratégiai törvény”) biztosítja³.

A Kutatási Paktum 6 alapvető célkitűzése:

- a K+F+I politika orientációs képességének erősítése;
- egységes kutatás-értékelő rendszer megvalósítása;
- a K+F területek szereplői közötti kooperáció könnyítése;
- vonzóbb kutatói életpálya lehetőségének megteremtése;
- a vállalati K+F támogatása;
- a francia K+F+I rendszerének közelítése az Európai Kutatási Térhez.

A Kutatási Paktum alapvető intézkedései (a 2006. április 18-i K+F stratégiai törvényben megfogalmazottak alapján):

- Jelentős többlettámogatás a franciaországi K+F-nek a 2006-2007 évekre. A 2005-2010 közötti időszakra összesen 19,4 Mrd euró központi többlettámogatás (a 2004-es évi BCRD-hez viszonyítva). A támogatás egy része közkutatásra, egy jelentős része pedig a vállalati K+F-re, továbbá a közkutatás-vállalati kutatás együttműködésére fordítandó;
- A közkutatásban dolgozó álláshelyek (egyetemek és állami K+F intézetek) bővítése. A megfelelő tervezéshez a kormányzat minden évben köteles a következő 5 év humán erőforrás-bővítési elképzeléseinek ismertetésére;
- A Tudományos és Technológiai Főtanács („*Haut Conseil de la science et de la technologie*”) létrehozása, a Köztársasági elnök legfőbb K+F tanácsadó testületeként;
- A Technológiai Akadémia („*Académie des Technologies*”) – egyesületi státusának közintézményi szintre emelése, a Technológiai Akadémia megbízása a kormányzat vonatkozó javaslatainak, előterjesztéseinek szakmai véleményezésével;
- Az Országos Kutatási Ügynökség („*Agence Nationale de la Recherche*”) végleges státusának megteremtése (közintézmény a jelenlegi KHT helyett), működési rendjének, feladatkörének meghatározása, fokozatosan növekvő támogatásának definiálása;
- A K+F intézmények ill. kulturális közintézmények, valamint az egyetemek értékelési rendjének meghatározása;

¹ <http://www.pactepourlarecherche.fr/>

²2004. októberében Grenoble-ban nagyszabású országos értekezlet tartottak a francia K+F+I jövőjéről (*François Fillon* oktatási- és *François d'Aubert* kutatási miniszterek, akadémiai és kutatási intézeti vezetők, vállalati K+F vezetők, több száz kutató, oktató, innovációs szakember részvételével). A több napos tanácskozás konklúziói alapján a fórum *follow up* bizottsága elkészítette a rendezvény K+F stratégiai ajánlásait.

³A Kutatási Paktum és a K+F stratégiai törvény valójában egymástól elválaszthatatlan, egymást kiegészítő definíciók. A francia K+F elemzésekben sok esetben egymás szinonimáiként jelennek meg.

- A Kutatási és Felsőoktatási Értékelési Ügynökség („Agence d'évaluation de la recherche et de l'enseignement supérieur”) létrehozása;
- Tudományos Együtműködési Alapítványok létrehozása;
- Tudományos Együtműködési Közintézmények státusának megteremtése;
- Kutatási és Felsőoktatási Pólusok létrehozása (PRES) – nagy kritikus tömegű felsőoktatási campus-ok feltételeinek megteremtése;
- Tematikus Kutatási Hálózatok létrehozása (RTRA), ill. Tematikus Kutatási és Gyógykezelési Központok létrehozása;
- A kutatók vállalkozás-alapítási lehetőségeinek könnyítése, adminisztratív egyszerűsítések a kutatói pálya valamennyi területén, a legkiválóbb kutatók fokozott anyagi elismerési lehetőségeinek megteremtése, fiatal kutatók alkalmazási körülményeinek javítása;
- Kutatási eredmények valorizálásának könnyítése, új innovatív vállalkozás-alapítás támogatása.

Franciaországban jelenleg a **Kutatási és Technológiai Főtanács** (CSRT : *Conseil Supérieur de la Recherche et de la Technologie*)⁴ tekinthető aktív „Science and Technology Council”-ekvivalens intézménynek. A CSRT a kutatásért felelős tárca vezetőjének tanácsadó szerve. Felépítését, céljait, működését az 1985. december 23-ai törvénnyel módosított 1982. július 15-i 82-610 sz. törvény írja elő. A kutatás- és technológiafejlesztési politika stratégiai jellegű kérdéseiben fontos döntéshozó szerv a **Tudományos és Technológiai Kutatások Tárcaközi Bizottsága** (CIRST, *Comité Interministériel de la Recherche Scientifique et Technologique*), amely a kutatási tárca által kidolgozott prioritások jóváhagyására hivatott. Elnöke a miniszterelnök, tagjai azok a miniszterek, akiknek minisztériuma kutatóintézeteket felügyel. A Bizottság évente – elvileg - egyszer ülésezik⁵. A hivatkozott K+F stratégiai törvény intézkedik egy, a CSRT-nél nagyobb kompetenciájú testület, az „Haut Conseil de la Science et de la Technologie” („**Tudományos és Technológiai Főtanács**”) létrehozásáról. Ennek értelmében megalakult a legmagasabb szintű – a Köztársasági elnök mellé rendelt – tudomány- és technológiapolitikai tanácsadó testület Franciaországban.

A K+F területért minisztériumi szinten elsősorban a **Felsőoktatási és Kutatási Minisztérium** felelős (www.enseignementsup-recherche.gouv.fr Ministère de l'Enseignement supérieur et de la Recherche), az idei parlamenti választások után véglegessé vált kormánystruktúrában a miniszter Valérie Pécresse. A minisztériumi struktúráról, feladatiról és elsősorban a miniszter hatásköréről a „**Décret n° 2007-1001 du 31 mai 2007 relatif aux attributions du ministre de l'enseignement supérieur et de la recherche**” (megjelent a J.O n° 125. számában 2007. június elsején a 9966. oldalon). A minisztérium szervezetén belül a kutatásért és innovációért a **Kutatási és Innovációs Főigazgatóság** (direction générale de la recherche et de l'innovation, DGRI, <http://www.enseignementsup-recherche.gouv.fr/dgri/index.htm>) felel, a főigazgatóság vezetője **Gilles Bloch**, helyettese Romain Soubeyran.

A Nemzeti Kutatási Ügynökség (ANR, Agence National de la Recherche)

A 2005. tavaszán megalapított francia Nemzeti Kutatási Ügynökséget (ANR) a francia K+F projektfinanszírozás erősítésére hozták létre. Az ANR büdcséje privatizációs és egyéb

⁴ A két, egyenként 20 fős testületből álló Főtanács elnöke a kutatásért felelős miniszter. A Főtanács véleményét a miniszter a K+F politika gyakorlati kérdéseiben kéri ki, ideértve a polgári célú állami K+F költségvetés fő arányainak a kialakítását is.

⁵ A valóságban az ülések ennél sokkal ritkábban kerülnek megrendezésre. A CIRST 1998-as ülése határozta el az Országos Tudományos Tanács (CNS = *Conseil National Scientifique*) létrehozását, a kormány elvileg hathavonta ülésező K+F-politikai tanácsadó szerveként. A CNS a kutatási tárca tájékoztatása szerint lényegében megszűntnek tekinthető.

„kölségvetésen kívüli” forrásokból származik. Amint azt az előző fejezetben, a Kutatási Paktum kapcsán kifejtettük, az ANR kezdetben 250 M euró keretét 2006-ra már évi 800 M euróra emelték fel. Az ANR (<http://www.agence-nationale-recherche.fr>) 2005-ben kis létszámú, mintegy 30 főből álló közhasznú társaságként indult, majd a K+F stratégiai törvény értelmében megtörtént az ANR közintézménnyé történő átalakítása. Az ANR jelenlegi főigazgatója **Jacqueline Lecourtier**, helyettese **Antoine Masson**. Az ANR a kiemelt nagy témák (biotechnológia, energia és fenntartható fejlődés, információs és kommunikációs technológiák, nanotechnológia) mellett egyéb alapkutatásokat is támogat (beleértve a humán és társadalomtudományokat is). Az éves támogatási keret közel egyharmada PPP együttműködésben folyó projektek támogatására fordítható.

A magyar TÉT-attaséi hálózatnak megfelelő diplomata-hálózat működik Franciaország számos külképviseletén az ún. „Service de coopération et d’action culturel” keretein belül, azzal a különbséggel, hogy a tudományos és technológiai együttműködéssel kapcsolatos feladatokat nem minden esetben erre külön szakosodott diplomata látja el. Gyakorlatilag minden francia külképviseleten (ezek száma a kulturális intézeteket és főkonzulátusokat is figyelembe véve meghaladja a 200-at) dolgozik olyan diplomata, aki legalább munkaidejének egy részében a fogadó országgal folytatott általános technológiai, tudományos, felsőoktatási együttműködési és kulturális kérdésekkel foglalkozik⁶. Kizárólag tudományos és technológiai feladatokra szakosodott diplomata 43 állomáshelyen van, létszámuk összesen 104.

A francia K+F költségvetési forrásai és az állam prioritásai

A tavalyi évhez képest a K+F terület 1,8 milliárd euróval kap többet (+7,8%). A Felsőoktatási és Kutatási Minisztérium 23,28 milliárd euróval gazdálkodhat, ehhez kell hozzáadni az OSÉO (kis- és középvállalatok finanszírozására szakosított szervezet) 220 milliós támogatását és a vállalati K+F ráfordítások után igénybe vehető 1,289 milliárd eurót. A költségvetési támogatás növekedése Nicolas Sarkozy kampányígéreteinek beváltását jelenti, aki a felsőoktatásban és a kutatásban a fenntartható fejlődés és a társadalmi fejlődés kulcsfontosságú tényezőit látja. A 2008-as évben az állam minden diákra fejenként 7375 eurót fog költeni, ez az idei évhez képest 405 euróval több. A 2008-as év kutatási és felsőoktatási költségvetésének tervezésekor öt fő prioritást tartottak szem előtt:

1. Az egyetemi autonómia támogatása 381 millió eurós többletforrással

Ebből 19 millió euró fordítható a humán erőforrások fejlesztésére, 329 millió euróval pedig többet költhetnek az egyetemek ingatlanfejlesztésre (az összes ilyen jellegű keret 1 milliárd euró). Az autonómia személyi és gazdálkodási feltételeinek megteremtését segíti további 25 millió eurós adókedvezmény-keret.

2. Az ösztöndíjrendszer fejlesztése és a diákok helyzetének javítása 173 millió eurós többlet-támogatással

Az ösztöndíj-rendszer reformjára 2008-ban 61 millió euró, az intézmények akadálymentesítésére pedig 15 millió euró fordítandó. A hallgatói kezdeményezésekre és az egyetemen belül induló vállalkozásokra összesen 45 millió eurós adókedvezmény adható, 40 millió eurót pedig a gyengébben teljesítő diákok felzárkóztatására lehet fordítani annak érdekében, hogy legalább a BSC diplomát meg tudják szerezni.

3. A kutatói munkakörülmények javítása 143 millió eurónyi többlet-forrással

9 millió euró fordítható a fiatal kutatók támogatására. Cél, hogy a 2008-as tanévkezdésre a 12 ezer érintettnek legalább 90%-a egyetemen vagy a vállalati szférában legyen demonstrátor, javadalmazásuk elérje a mindenkori minimálbér másfélszeresét. 22 millió

⁶ http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/services-formulaires_831/annuaires-adresses_3101/index.html

euró fordítható nagyműszer-beszerzésre, ide tartozik a francia ITER-hozzájárulás is. A kutatóintézeteket és/vagy felsőoktatási intézményeket működtető tárcáknak összesen 95 millió euróval többet kell humánerőforrás-fejlesztésre fordítaniuk.

4. A kutatási programok erősítése

2008-ban a Nemzeti Kutatási Ügynökség költségvetését újra a központi költségvetésen belül tervezik és egyidejűleg 130 millió eurós többletforrást biztosítanak számára annak érdekében, hogy az egyes pályázatokat minél nagyobb hatékonysággal tudja támogatni.

5. A magánszektorban folyó kutatások ösztönzése és támogatása

Ennek az intézkedésnek a célja a PIB 3%-os K+F ráfordításának elérése. A lisszaboni vállalatokkal összhangban, Franciaországban az 1%-os K+F költségvetési ráfordításokat biztosítani tudják, de összességében még messze vannak a 3%-s értéktől. Ennek érdekében a jövő évben további 390 millió eurónyi adókedvezményt kapnak a vállalatok K+F ráfordításaik után, további 53 millió eurós ráfordítást szán a kormány az ipari kutatások támogatására.

Ha részletesen vizsgáljuk Nicolas Sarkozy tavalyi elnökválasztási kampányának a K+F szektort, valamint az ezzel összefüggő környezetvédelmet és oktatást érintő elemeit, a következőket állapíthatjuk meg.

Környezetvédelem

Az elnökválasztási kampány egyik fontos elemévé vált a környezetvédelem kérdése annak ellenére, hogy Nicolas Sarkozy csak igen későn, 2006. szeptemberében vette föl programjának prioritásai közé a környezetvédelmet és tette azt 2007 elejére az egyik vezérlő elvévé.

Megválasztása és a Fillon-kormány megalakulása után azonnal megvalósult az a kampányígérete, amely egy nagy, a fenntartható fejlődés minden lehetséges aspektusával foglalkozó minisztérium felállítását vetítette elő, és elindult az a négy hónapos társadalmi vita a környezetvédelemmel kapcsolatos jövőbeni teendőkről – az ún. „Grenelle de l’environnement” –, ami tavaly október 25-én zárult le (<http://www.legrenelle-environnement.fr/grenelle-environnement/>). Az egyeztetések hat tematikus munkacsoportban és két speciális, munkacsoport-közi „műhelyben” folytak, minden esetben elkészítve egy végleges jelentést és javaslatot téve a továbblépésre. A vita lezárását Nicolas Sarkozy köztársasági elnöknek a „Grenelle de l’environnement” kapcsán Al Gore és José Manuel Barroso jelenlétében mondott beszéde jelentette. Sarkozy ambíciói szerint Franciaországnak élenjárónak kell lennie nemzetközi téren is a környezetvédelemmel kapcsolatos erőfeszítésekben, ennek érdekében az októberi konklúziók alapján a kormányfő bevonásával a közeljövőben számos területen érdemi döntések várhatóak, kiemelten kezelve a nukleáris energiát és a GMO-kérdést. Nem véletlen, hogy a környezetvédelem – részben kapcsolódva a KAP 2013 utánra vonatkozó reformjához – az idei francia uniós elnökség egyik prioritása.

Megvalósulni látszik a nukleáris energiával kapcsolatos kampányígéret is – az elmúlt időszak külföldi elnöki látogatásai nyomán több olyan, igen jelentős összegű szerződés kötött, ami egyértelműen a francia nukleáris energetikai szektor fellendülését segíti (habár az elmúlt hetek nukleáris balesetei kétségtelenül felhívták a figyelmet néhány problémára). Látványos intézkedés az új gépkocsik árába beépített környezetvédelmi bonus/malus rendszer bevezetése is: adott széndioxid-kibocsátás alatt az állam több száz eurós támogatást ad az értékestéshez.

A „Grenelle de l’environnement” és az ezzel kapcsolatos köztársasági elnöki nyilatkozat Franciaországban is előtérbe állította a **megújuló energiaforrásokkal kapcsolatos kutatásokat**. Tagadhatatlan, hogy ezen a téren Franciaország lemaradása pl. Németországhoz képest hatalmas, és míg ott elsősorban a kkv-k járnak élen ezen a téren, Franciaországban

inkább néhány nagyvállalat foglalkozik intenzíven e kérdéssel – a szituációban a nemzeti kutatási ügynökség (ANR) szerint nem elhanyagolható szerepe van az elektromos áram viszonylag alacsony árának és annak, hogy Franciaországban a termelés elsősorban nukleáris erőműveken alapszik. A kutatásban érintettek (ANR, CEA, CNRS, stb.) szerint elsősorban az az állami stratégia hiányzik, ami a vállalati szférát ösztönözné a megújuló energiákkal kapcsolatos innovációra és beruházásokra. Ellentmondásosnak tűnik, de a kutatásokat támogató ANR 2007-ben csökkentette az ezzel kapcsolatos pályázati támogatások összegét 2006-hoz képest, amit azzal indokolnak, hogy csökken a valóban jó pályázatok száma. 2005-ös megalakulása óta az ANR 217 millió eurót fordított az ezzel kapcsolatos kutatásokra, ám bioüzemanyagokhoz kötődő projekteket nem támogatnak. Az energetikai kutatásokra fordított közpénzek (795,8 millió EUR 2005-ben) több, mint 60%-a a nukleáris (maghasadás és fúzió egyaránt) technológiához köthető, míg a kifejezetten megújuló energiaforrásokra és a hidrogénre fordított pénzek együttesen sem érik el a 6%-os arányt.

Kutatás és felsőoktatás

Kapcsolódva a kampányígéretre, Franciaországban az egyetemi autonómia megteremtésének szándékával 2007. nyarán új fejezetet nyitottak a francia egyetemi oktatás történetében. A területért felelős Valérie Pécresse miniszter-asszony szándékai szerint a tavaly véglegesített intézkedés-csomag tovább erősíti a **kiválóságok képzését**, ugyanakkor sokkal hatékonyabbá teszi az egyetemeken folyó oktatói és kutatói munkát, a szellemi és materiális feltételek kihasználását. Az intézkedés-csomag mögött – összhangban Nicolas Sarkozy elképzeléseivel - a **nagy egyetemi centrumok** létrehozásának szándéka áll, amit elsősorban földrajzi alapon kívánnak megszervezni, országosan mintegy 15-öt, egy éven belül. Ehhez szervesen illeszkedik a kutatás és az egyetemi oktatás közelítése, sőt egységes hálózatba szervezése az úgynevezett **felsőoktatási-kutatási pólusok** kialakításával (PRES, pôles de recherche et de l'enseignement supérieur), amikhez egyes földrajzi viszonylatokban határon túli szervezetek is csatlakozhatnak (Strasbourg). A Kutatási és Felsőoktatási Minisztérium elképzelése szerint 2009. január elsejére megalakítják azt a 15-20 nagy autonóm egyetemi központot, ami a jövő francia felsőoktatásának gerincét fogja képezni. Ennek érdekében az IGAENR (Inspection générale de l'administration de l'éducation nationale et de la recherche) 2008. augusztusáig auditálja azt a 30 intézményt, amelyeket a minisztérium a terv megvalósításához első lépésben kijelöl. (A tárca július 23-án 20 egyetemet nevesített, mint januártól autonóm intézményt.)

A kampányígéretet követő megvalósítására való elnöki törekvést mutatja, hogy:

- már az idei költségvetésben lényeges többlet-forrásokkal gazdálkodhat ez a terület;
- komoly növekményt mutat az egyetemi infrastruktúra felújítására, bővítésére fordítandó keret;
- szélesedett az ösztöndíj-rendszer;
- ösztönzik a diákok munkavállalását az egyetemi rendszer keretein belül;
- továbbá elő kívánják segíteni a vállalati és egyetemi szféra közti kapcsolatok erősödését, bővülését a végzős hallgatók minél biztosabb munkaerő-piaci elhelyezkedése érdekében.

A K+F szféra esetében új, Nicolas Sarkozy elnökké választása után elhatározott adókedvezményekkel ösztönzik a vállalati innovációt, az a tény pedig, hogy január elsejével megszűnt létezni az ipari innovációs ügynökség (Agence de l'innovation industrielle, AII), egyértelműen azt jelenti, hogy Nicolas Sarkozy és a Fillon-kormány a kis- és középvállalkozásokat tartja az innovációs politika kedvezményezettjeinek és letéteményeseinek. Nem véletlen, hogy a francia elnökség alatt **a K+F szektor, az egyetemi-**

vállalati szféra közötti együttműködés, a versenyképességi pólusok és ezek európai szintű együttműködése egyaránt prioritásként jelenik meg, így:

- a környezetvédelem – részben kapcsolódva a KAP 2013 utánra vonatkozó reformjához;
- a K+F szektor aktivitásának erősítése és Európa versenyhátrányának csökkentése ezen a területen;
- az egyetemi-vállalati szféra közötti együttműködés ösztönzése, a vállalati szféra bevonása a kutatás-fejlesztés finanszírozásába;
- a versenyképességi pólusok és ezek európai szintű együttműködése.

A **felsőoktatás, a kutatás és a vállalati szféra kapcsolatában** is változások tapasztalhatók. A vállalati szféra számára kedvező intézkedés, hogy a jövőben jelentősen emelkedik a kutatási ráfordítások után visszaigényelhető adó. Az eddigi rendszer elsősorban a nagyobb vállalkozásoknak kedvezett, a mostani változtatásokkal a kis- és középvállalkozások is könnyebben élhetnek a lehetőséggel. A kutatás-fejlesztésre fordított összeg 10%-áról 30%-ra nő a visszaigényelhető adó, ha a ráfordítás nem haladja meg a 100 millió eurót – e fölött 5% jár vissza (jelenleg a felső határ 16 M EUR, az intézkedés a költségvetésből 2,7 Md EUR-t igényel). Az intézkedés egyik kiváltója, hogy a francia gazdasági minisztérium szerint Franciaország sem lesz képes tartani a lisszaboni célokat. Ami ugyanis a kutatás-fejlesztési ráfordításokat illeti, 2010-re egészen biztosan nem tudják elérni a PIB 3%-át kitevő mértékű K+F-forrás biztosítását, a realitásokat figyelembe véve a jelenlegi 2,13%-ról nem lehetséges ilyen jelentős növekedést elérni. A gazdasági tárca jelentős eredményt vár a K+F-ráfordítások után adott adókedvezmény (CIR) ösztönző hatásától, ám ez messze nem olyan mértékű, hogy a 3%-os célkitűzés megvalósítható legyen három éven belül. Mértéktartó becslések szerint a CIR-nek köszönhetően 2013-ra 2,25%-os, 2018-ra 2,46%-os K+F-ráfordítás képzelhető el.

2. Jelentősebb események, fontosabb bejelentések a K+F+I területén a fogadó országban.

A K+F politika területén az elmúlt egy évben meglehetősen következetes kormányzati munkáról beszélhetünk, ami egymást logikus sorban követő döntések és intézkedések sorozatát jelenti. Ezek első eredményei már látszanak és tükröződnek az elmúlt hetek eseményeiben is:

- A versenyképességi pólusok⁷ eddigi működését elemző tanulmány⁸ szerint a 71 pólus közül 13 nem teljesíti a velük szemben támasztott elvárásokat, 39 minden tekintetben kitűnően működik, sőt kiérdemelné a magasabb kategóriába való átsorolást is, 19 csak részben teljesíti a kitűzött célokat. (A 71 pólusból 10 kapja az összes forrás 55%-át.) Nicolas Sarkozy francia elnök kijelentette, a kritizált pólusok egy év haladékot kapnak a bizonyításra.
- Valérie Pécresse úgy véli, változtatni kell az egyetemek 15 éves finanszírozási modelljén, a teljesítményt és az egyenlő esélyeket helyezve a középpontba. 2009. január elsejétől a tárca tervei szerint az eddig két jogcímen (támogatás és szerződés) kapott támogatások egy soron, egy négyéves keret-megállapodásban rögzítettek szerint érkezének. Az összesen 8,5 milliárd eurós költségvetés a működési költségeket hivatott fedezni, ezentúl a tevékenység formája (85%) és hatékonysága (15%) alapján kerül folyósításra. A tárca és a kormány szeretné egyszerűsíteni az egyetemek munkájának értékelését is – a jelenlegi 43 (!) kritériumot egyre csökkentenék, ez pedig a vizsgán megjelenő hallgatók száma.

⁷ A kutatás-fejlesztési, oktatási és iparfejlesztési szinergiák, valamint régiófejlesztési célkitűzések alapján kialakított tematikus **versenyképességi pólusok** rendszere 2007. végére nyerte el mai arculatát.

⁸ Készítette a Boston Consulting Group és a CM International, Les Echos, 2008. június 19.

- A korábbi ipari innovációs ügynökséget (AII) is magába olvasztó OSEO⁹ zöld utat kapott Brüsszeltől a Genesis program 46 millió eurós támogatására. A nanostrukturált anyagok és azokból készülő gépjármű- és repülőgép-alkatrészek kifejlesztésére szolgáló projekt erőssége, hogy a szerkezetek tömegének csökkentésével jelentős üzemanyag-megtakarítás érhető el, továbbá egyenrangú partnerként kezeli a társult kis- és középvállalkozásokat, lehetőséget adva nekik a fejlődésre.
- Nicolas Sarkozy Limoges-ban jelentette be, hogy a pólus-programot újabb három évvel meghosszabbítják, erre összesen 1,5 milliárd euró forrást biztosít a francia állam – ez ugyanannyi, mint amennyit 2006-2008 között kapott a mára 71-re bővült póluskör.
- Július 3-8. között rendezték meg Párizsban a Microsoft által szervezett „Imagine Cup” versenyt, amelyen közel száz ország fiatal tehetségei mérték össze tudásukat az informatika és a szoftverfejlesztés számos területén. A 200 ezer USD összdíjazású versenyen a **DigitalMania nevű magyar csapat két kategóriában kapott harmadik díjat**, ezek a „BT innovation accelerator” és a „Software design”.
- Nicolas Sarkozy köztársasági elnök bejelentette, Franciaország megkezdi a második EPR-reaktor építését. Helyszínéről jövőre döntenek, a beruházás 2011-ben kezdődhet, a reaktort 2016-17-ben helyezhetik üzembe.
- Valérie Pécresse kutatási miniszter bejelentette, 2012-ig egymilliárd eurót fordítanak a „Grenelle de l’environnement” során megfogalmazott környezetvédelmi célok elérésére - 400 új kutatói állást is létesítenek, elsősorban a környezet-toxicológia területén.
- Valérie Pécresse kutatási és felsőoktatási miniszter július elején aláírta a francia felsőoktatási intézmények, külföldi francia oktatási intézmények valamint politikatudományi intézetek második, összesen 56-os csoportjával kötendő négy éves keretszerződéseket. 2009-től ezek a szerződések nem csak meghatározzák egy-egy intézmény négy éves orientációját, összhangban az egyetemi autonómia törvénnyel, hanem tartalmazzák majd az állam által biztosított forrásokat, az ezekhez hozzárendelt bértömeget és dolgozói keretszámokat is.

A **konkrét rendezvények** közül mindenképpen ki kell emelnünk a június elején negyedik alkalommal megrendezett párizsi **európai kutatási és innovációs kiállítást (SERI)**, amin hazánk eddig minden évben jelentős kiállítóként vett részt. 2008-ban 70 négyzetméteres standon mutatkoztak be az MTA intézetei és az NKTH által támogatott jelentős kutatási programok, tudományos műhelyek. A nyitónapon részt vett Dr. Lippényi Tivadar, az NKTH elnökhelyettese is. A szervezők adatai szerint a június 5-7. között lebonyolított rendezvényt és az ott megjelent, összesen 360 kiállítót 25248, elsősorban szakmai látogató kereste föl, ami 4%-kal több, mint az előző évben. A franciaországi kiállítók mellett 15 ország mutatkozott be, hazánk mellett például a díszvendég Finnország, a nemzeti pavilonnal jelentkező Oroszország, Románia, Svájc és Németország, de képviseltette magát Belgium, Egyiptom, Görögország, Izrael, Olaszország, Luxemburg, Málta, az Egyesült Államok és Nagy-Britannia is. A részben párhuzamosan és szinte egyazon helyszínen zajló Labo & Biotech szakkiallítás mindenképpen növelte a SERI látogatottságát, illetve az átjárhatóság okán a SERI-n részt vevő magyar kiállítók, kutatók számára is további szakmai találkozókat, megbeszéléseket biztosított. A magyar kiállítók összességében kedvező tapasztalatokról számoltak be, egybehangzó állításuk szerint számos olyan tárgyalást folytattak a három nap alatt, ami a jövőre nézve ígéretes üzleti vagy pályázati együttműködések esélyét hordozza magában, nem

⁹ Egységes területi képviseleti rendszerrel bíró független holding három fő tevékenységi körrel: a vállalati innováció ösztönzése, beruházás-finanszírozás és a felfutási periódus támogatása a pénzügyintézetekkel együttműködésben, valamint bankgarancia-biztosítása és a pénzügyi alapok bevonása.

föltétlenül francia, hanem esetleg más külföldi partnerekkel is. A rendezvény ugyanakkor az egyre jelentősebb médiavisszhangnak köszönhetően kiváló lehetőség a magyar tudományos műhelyek ismertségének növelésére is, többek között ez is igazolja a magyar részvétel létjogosultságát. A jövőre nézve mindenképpen fontosnak tarjuk, hogy Magyarország a következő rendezvényen is részt vegyen, az eddigi tapasztalatok elemzésével pedig elő kell segítenünk, hogy a jövő évi magyar részvétel még eredményesebb legyen, ki tudjuk használni a kiállításban rejlő szakmai és kommunikációs lehetőségeket. Ennek érdekében érdemes megfontolnunk például egy jól előkészített mini-konferencia megrendezését a magyar standon, illetve a majdani kiállítók franciaországi partneri körének minél korábbi és minél eredményesebb előzetes felmérését és tájékoztatását.

Politikai síkon a francia uniós elnökség kutatáspolitikai eseményei különös figyelmet érdemelnek. Júliusban két jelentős eseményre került sor ezzel kapcsolatosan, július 17-én Versailles-ban tartották az EU-tagországok kutatási minisztereinek informális tanácskozását, július 21-22-én pedig ugyanezen miniszteri kör számára a Francia Guyanában található Kourou-ban rendeztek megbeszélést az unió úrpolitikájának jövőjéről. Hazánkat mindkét alkalommal Dr. Molnár Károly kutatási miniszter képviselte.

A francia elnökség munkaprogramja magyarul is olvasható és letölthető itt:

http://www.ue2008.fr/webdav/site/PFUE/shared/ProgrammePFUE/Programme_HU.pdf

Az elnökség idejére tervezett események, konferenciák – így a tudományosak is – elérhetők, szintén magyarul:

http://www.ue2008.fr/webdav/site/PFUE/shared/ProgrammePFUE/Principaux_colloques_HU.pdf

3. A fogadó ország kétoldalú és EU-ra nem kiterjedő multilaterális TÉT kapcsolatai, együttműködései.

Franciaországban 1998-ban került sor a köztársasági elnök kezdeményezésére a nemzetközi együttműködési politika rendszerének reformjára annak érdekében, hogy az hatékonyabban és a társadalom minél eredményesebb részvételével működhessen. A reform 1999. január elsején lépett életbe, egyben új intézmények létrehozását is jelentve. (Ennek utolsó lépcsőjeként jött létre 2004-ben a CIDIC.) Noha a harmadik országokkal – ezen belül a fejlődő országokkal – folytatott K+F együttműködés koordinálásának és finanszírozásának fő letéteményese a Külügyminisztérium, ezen belül annak Együttműködési és Frankófónia Államtitkársága, élén Alain Joyandet-val, a fejlesztési célú együttműködések nemzeti szintű koordinálását a tárcaközi nemzetközi együttműködési és fejlesztési bizottság (**Comité interministériel de la coopération internationale et du développement, CICID**) látja el. Létrehozásáról a Décret N° 98-66 du 4 février 1998 rendelkezik, elnöke a mindenkori miniszterelnök, a titkárságot a pénzügyi és a külügyi tárca közösen biztosítja. Tagjai a nemzetközi fejlesztési együttműködésben leginkább érintett minisztériumok miniszterei, de a miniszterelnök bármelyik más tárca vezetőjét is meghívhatja az ülésre. A CICID határozza meg az ilyen jellegű francia tevékenység fő prioritásait, illetve általánosságban definiálja az együttműködésre vonatkozó francia doktrínát. Meghatározza az úgynevezett „kiemelt szolidaritási zónát” (**Zone de solidarité prioritaire, ZSP**) és az ebbe tartozó országok körét, valamint az egyes célok eléréséhez szükséges eszközöket, úgy kétoldalú, mint multilaterális téren. Meghatározza a prioritási területeket és felügyeli a célok megvalósítását, ellenőrzi az ehhez rendelt eszközök felhasználását és ennek hatékonyságát.

Franciaország történelmi múltjából és jelenéből egyaránt származtatható okok miatt igen széles körű K+F együttműködést folytat a fejlődő országokkal. Ennek formái különbözőek: a közvetlen kormányzati akciók, a nemzetközi szervezetek munkájában való részvétel, valamint

a civil szervezetek közreműködésével megvalósított projektek egyaránt megtalálhatók. Francia részről ennek szükségességét és hasznát több okkal magyarázzák:

- Az ENSz MDG célkitűzéseinek megvalósításában való részvétel (*The political commitment towards the UN Millennium Development Goals (MDGs)*)
- Tudásbővítés (*Knowledge generation*)
- A kapacitás-bővítés és a szakértői tevékenység iránti igények összehangolása, bővítése (*Meeting an increasing demand for expertise and capacity development*)

- **Közvetlen francia „önérdekek”** (*Direct “self-interest”*):
 - *Terjedőben lévő betegségek elleni közdelem – lehetőleg még a felmerülés helyszínén, a behurcolás esélyének minimalizálása érdekében (Emerging diseases)*
 - *A migrációs nyomás csökkentése (Immigration)*
 - *A politikai befolyás növelése az adott térségben (Political influence)*
 - *Egyes regionális politikai folyamatok befolyásolása (Policies)*
 - *Helyi (új) piacokon való megjelenés megkönnyítése (Facilitated access to markets)*

A francia külügyminisztérium a **tudományos és technikai együttműködés területén fő feladatának** – és egyben Franciaország **jövőbeni gazdasági érdekeit szolgáló befektetésnek** - tekinti a fejlődő országokkal való kapcsolatok erősítését, ennek egyik fontos eszköze pedig a K+F együttműködés. Ezzel összefüggésben - a felsőoktatási-kutatási minisztériummal együttműködve - a következőkre helyezi a hangsúlyt:

- a fejlődő országok jövőbeni vezetőinek képzése Franciaországban és másutt,
- tudományos partnerkapcsolatok és együttműködési hálózatok kialakítása,
- a fejlődő országok speciális problémáinak kezelése a fenntartható fejlődés keretein belül.

A kutatás területén a külügyminisztérium fő céljának a kutatói mobilitás erősítését és azon partnerkapcsolatok kialakítását tekinti, ahol egyrészt megvalósul a regionális tudományos platformok kialakítása, másrészt megszervezhető a hálózatban folyó kutatás, így:

- a fejlett országokkal való együttműködés elmélyítése elsősorban az európai kutatási térben mozogva, de nem mellőzve a tagjelölt országokkal való tudományos és kutatási együttműködést,
- **a feltörekvő ázsiai és latin-amerikai országokkal való együttműködés**, ezen belül kiemelten kezelve Kínát, Indiát és Brazíliát,
- a fejlődő országokkal való tudományos együttműködés, ahol a fő hangsúly a helyi kutatási (szellemi és infrastrukturális) potenciál növelésén van.

Ami tágabb értelemben a **fejlesztési célú együttműködés** (ideértve a K+F együttműködések is) támogatását illeti, a francia megfogalmazásban ez a francia köztársasági paktum lényegét jelentő szolidaritási alapelvből fakad, egyben válasz a franciák biztonságos világ iránti óhajára is.

A francia kormány a **fejlesztési célú együttműködésre fordítandó összeg nagyságát** a bruttó nemzeti jövedelem 0,5%-ában határozta meg 2007-re, terveik szerint ezt 2012-re 0,7%-ra kell emelni. 2005-ben ilyen célokra 8,1 milliárd eurót fordítottak, amivel teljesítettnek ítélik a fejlődő országokkal szemben tett korábbi ígéreteiket. Franciaország 2012-ben nemzeti jövedelmének összességében 0,15%-át fogja valamilyen formában a kevésbé fejlett országok megsegítésére fordítani. Deklaráltan Afrika a prioritási terület, ide koncentrálnak segélyeik jelentős részét és igyekeznek a felhasználás hatékonyságát a lehető legmagasabbra emelni. Az e téren kifejtett tevékenységük egy része a MDGs hét fő prioritási területére (*oktatás, víz és víztisztítás, egészségmegőrzés és AIDS elleni küzdelem, környezetvédelem, szállítás,*

infrastruktúra, a magánszféra fejlesztése) irányul. A megvalósításban – kapcsolódva a decentralizációs törekvésekhez – egyre nagyobb arányban számítanak a különböző szintű önkormányzatokra, a nem kormányzati szervezetekre és a vállalkozói szférára.

A fejlesztési célú K+F együttműködésben részt vevő főbb költségvetési (vagy részben költségvetési) szervezetek, intézmények

A Francia fejlesztési Ügynökség (AFD, <http://www.afd.fr/jahia/Jahia/home>) elsősorban pénzügyi tevékenységet folytató intézmény, a francia fejlesztési politika megvalósításának egyik kulcsszereplője. Támogatja a közigazgatás, a vállalati és civil szféra gazdasági és szociális programjainak nagyon széles skáláját az öt kontinens bármelyik országában, valamint Franciaország kevésbé fejlett tengerentúli területein. Az általa támogatott, a gazdasági fellendülést és a környezetvédelmet szolgáló programok közvetlenül kapcsolódnak a MDGs-hoz is. Az AFD emellett hivatott a közjavak megőrzését és a kríziskezelő, illetve megoldást szolgáló programok finanszírozására is. A fejlesztési területen kifejtett francia befolyás „védelme” érdekében gazdasági és szellemi együttműködések épít ki más donor szervezetekkel is. 2006-ban az AFD által külföldön felhasznált források 3,1 milliárd eurót jelentettek. Ennek 52%-át Afrikában használták föl, 27% jutott a Földközi-tenger medencéjére, 18% Ázsiára. A tengerentúli francia területek fejlesztésére 495 millió eurót fordítottak. 2005-höz viszonyítva a 2006-os év költségvetése 25%-os emelkedést mutatott, az AFD tevékenységi területe pedig újabb négy országgal bővült: India, Brazília, Indonézia és Pakisztán.

A PROPARCO www.proparco.fr/ az AFD leányvállalata, feladata a magánvállalatok fejlődő országokban megvalósítandó befektetési programjainak támogatása. Tevékenységi körében elsősorban kockázati tőke-kihelyezés, beruházási hitelek nyújtása és bankgarancia szerepel. A PROPARCO csak azokat a beruházási projekteket finanszírozza, melyek:

- gazdasági szempontból életképesek,
- szociális szempontból kiegyensúlyozottak,
- környezetvédelmi szempontból megfelelőek,
- pénzügyileg megtérülnek és lehetőleg további befektetéseket is generálnak.

FCI - France Coopération Internationale (www.fci.gouv.fr/) - olyan tárcaközi struktúra, melynek elsődleges feladata a nemzetközi fejlesztési programok szolgálatába állítani a francia tapasztalatokat és ebbéli tevékenységükben támogatni az egyes francia (állami és magán) szervezeteket. Közhasznú szervezet, létrehozója a Külügyminisztérium és a korábbi Államigazgatási és Államreform Minisztérium, honlapján megtalálható a nemzetközi fejlesztési együttműködési programokban részt vevők jelentős része, ahogy partnerkeresési felhívások, munkalehetőségek is.

L'association de la société civile: le Haut Conseil de la coopération internationale (HCCI) – „nemzetközi együttműködés főtanácsa” (www.hcci.gouv.fr), a civil társadalom részvétele a nemzetközi együttműködési politika alakításában. A civil társadalom képviselőinek részvételével működő, 1999-ben alakult, a miniszterelnöki hivatal mellé rendelt tanácsadó testület rendszeres konzultációs lehetőséget jelent a nemzetközi együttműködés köz- és magánszférába tartozó szereplői számára. Ajánlásokat fogalmaz meg a közhatalom szereplői számára, a miniszterelnök számára évente nyilvános jelentést készít. A HCCI február 6-án fogadta el a francia fejlesztési együttműködések áttekinthetőbbé és eredményesebbé tételére vonatkozó jelentését, ami a <http://www.hcci.gouv.fr/travail/avis/avis-aide-au-developpement.html> honlapon teljes terjedelmében olvasható.

Az együttműködési programok megvalósításáért felelős tudományos szervezetek, intézmények közül első helyen az **IRD**-t (Institut de recherche pour le développement, fejlesztési kutató intézet, www.ird.fr) kell említenünk. Az IRD hét évtizedes múltra visszatekintő, a valamikori gyarmati kutatóintézeti hagyományokból alakult, 2200 főt foglalkoztató, 200 millió euró költségvetésű intézet-hálózat, jogállást tekintve tudományos irányultságú költségvetési intézmény. Felügyelete kettős, amit a külügyi és a kutatási tárca lát el, egyúttal ők ellenőrzik az állammal kötött négyéves (jelenleg a 2006-2009-es fut) kutatási együttműködési szerződés végrehajtását.

Az IRD elsősorban Franciaország harmadik országokkal folytatott fejlesztési-kutatási együttműködési programjainak végrehajtásában működik közre, igen aktív az EU kutatási politikájának megvalósításában is. Hatékony szereplője az európai kutatási tér (ERA) kialakításában, elsősorban annak harmadik országokkal való kapcsolatrendszerének formálásában. Ehhez minden eszköze megvan, hiszen az 5 francia tengerentúli terület mellett 25 országban vannak létesítményei. A kutatási területeket tekintve prioritásaik között szerepel az újonnan felbukkanó betegségek elleni küzdelem (Emerging diseases in a changing european environment), a klímaváltozás kutatása, a tengeri ökoszisztémák változásának modellezése, a fejlődő országokkal – elsősorban a mediterrán térségben – folytatott szociológiai kutatás, valamint az öntözés és a vízgazdálkodás. *(Látható, hogy Magyarország számára is számtalan együttműködési forma kínálkozik, hiszen a mezőgazdasági és az egészségügyi kutatások mellett sok más tudományterület művelői is értékes partnerkapcsolatokat alakíthatnak ki az IRD kutatóival.)*

Agence inter-établissements de recherche pour le développement, AIRD (kutatásfejlesztési intézményközi ügynökség <http://www.aird.fr>). Az AIRD mindazon kutatási és felsőoktatási struktúrákat tömöríti, amelyek a fejlődő országokkal kapcsolatos fejlesztési és együttműködési programokban szerepet vállalnak. Feladatai:

- folyamatosan elemzi a fejlesztési célú kutatási program-koncepciókat,
- meghatározza az ezekhez szükséges kutatási területeket,
- meghatározza az ügynökség programjainak fő prioritásait,
- felméri és mozgósítja a programok megvalósításába bevonható lehetséges partnereket mindkét oldalon,
- számukra pályázatokat hirdet meg,
- elvégzi az ügynökség által finanszírozott projektek értékelését.

Meg kell említenünk a **CIRAD**-ot is – <http://www.cirad.fr> -, ezt az intézményt 1984-ben hozták létre, mint az addigi, sok esetben még a gyarmati időkben alapított és elsősorban trópusi és szubtrópusi kultúrákkal (növény – és állatfajokkal) foglalkozó intézetek összevonásával kialakított intézeti hálózatot. Az intézet érdeklődése ennek megfelelően ma is elsősorban a volt francia területekre irányul.

A fejlesztési célú K+F együttműködésben részt vevő főbb francia nem kormányzati szervezetek, intézmények (a teljesség igénye nélkül)

FARM – Fondation pour l’agriculture et la ruralité dans le monde (alapítvány a mezőgazdaságért és a vidékért a világban, www.fondation-farm.org) Az alapítvány intézményi alapítók és támogató magánszemélyek összefogásával jött létre. Fő tevékenységi területei: kísérleti terep programok és elemzések készítése, ajánlások megfogalmazása, szakképzés és tájékoztatás.

„**Association FERT**” (francia mezőgazdasági szakmai egyesület a nemzetközi fejlesztési együttműködésért, <http://www.fert.fr>)

Experts seniors bénévoles pour l'aide au développement www.ecti-vsff.org/fra/ Önkéntes szenior szakértők a fejlesztés szolgálatában, elsősorban a közigazgatás és a vállalati szféra szereplőivel együttműködve.

Agronomes et vétérinaires sans frontières (AVSF) <http://www.avsf.org/> (agronómusok és állatorvosok határok nélkül).

Genre et développement www.genreenaction.net/ - a 2003-ban alakult frankofón hálózat létrejöttét a francia külügyi tárca ösztönözte és azt pénzügyileg jelenleg is támogatja. Befogadó szervezete a Bordeaux-ban található CEAN (Centre d'Etude d'Afrique Noire – Fekete-Afrikai Tanulmányok Központja), hosszú távon célja a teljes önfinanszírozás megteremtése¹⁰.

4. A fogadó ország kapcsolata az EU-val a K+F+I területén

Franciaország az egyik legaktívabb résztvevője az Európai Unió kutatási keretprogramjainak (bár saját magukat értékelve messze nem elégedettek a sikeres francia vezetésű projektek számával). A kifejezett uniós tagországok közötti együttműködésen túl nagy jelentőséget tulajdonít annak, hogy a hetedik keretprogram a korábbiakkal ellentétben lényegesen nagyobb teret biztosít az EU-harmadik országok együttműködésében megvalósított programoknak, ami egybeesik stratégiai érdekeivel. Francia részről úgy vélik, a közösségi prioritásokkal összhangban elsősorban a klímaváltozás, az egészségügy (újonnan megjelenő betegségek), a biodiverzitás és ezek politikai kapcsolatrendszere síkján kell az uniós tagországoknak tudományos kapcsolataikat erősíteni harmadik országokkal. A külügyi tárca, mint a francia tudományos és technológiai eredmények nemzetközi szintén való terjesztésének letéteményese mindig nagy fontosságot tulajdonított a most már uniós prioritásként is megfogalmazott célkitűzéseknek, így az ország aktív résztvevője a következő programoknak:

- **INCO-NET** – a programok többsége legalább egy francia résztvevőt fel tud mutatni:
 - o **SEA-EU NET** Délkelet-Ázsiával, résztvevő a CIRAD és a CNRS (<http://www.sea-eu.net/>)
 - o **Inco.Net EECA** Kelet-Európával és Közép-Ázsiával (<http://www.inco-eecca.net/>)
 - o **Caast Net** Afrikával, résztvevő az IRD és a CIRAD (<http://www.caast-net.org/>)
 - o **Mira** a mediterrán térséggel, francia részről partner a TETHYS hálózat és az IRD (<http://www.miraproject.eu/>)
 - o **EULARINET** latin-Amerikára, francia partner az IRD
 - o **WBC-Inco.Net** a Balkán felé (<http://www.wbc-inco.net/>)
- **BILAT**
- **ERA-NET** – az **ERA-ARD** koordinátora a **CIRAD**
- **ERA-NET+**

A francia külügyi tárca jelentős eszközöket fordít az európai kutatási térrel kapcsolatos programok megvalósítására, a francia kutatóhelyek aktív résztvevői számos, elsősorban földrajzi alapon szervezett ERA-NET programnak. E téren a tárca együttműködik a Kutatási és Felsőoktatási Minisztériummal, illetve több, országos jelentőségű kutatóintézeti hálózattal (CNRS, IRD, stb.). Olvasatukban ezek a programok lehetővé teszik egyrészt az érintett francia kutatóhelyek által végzett munka, másrészt az uniós partnerekkel folytatott együttműködések összehangolását.

A Külügyminisztérium **a francia TÉT-attaséi hálózatra támaszkodva** oldja meg a kétoldalú együttműködési programok összehangolását az európai projektekkal és biztosítja ezek útján a szinergiákat. A tárca aktív résztvevője a következő programoknak:

- **SEE-ERA.NET** - Balkán (<http://www.see-era.net/>)

¹⁰ A fejlődő országokért tevékenykedő francia ONG-k honlapja: <http://www.coordinationsud.org/>

- **CO-REACH** – Kína (<http://www.co-reach.org/>) **EULANEST** – Latin-Amerika (<http://www.era-neteulanest.com/>) **SPLASH** a víz, mint természeti erőforrás Afrikában és a Mekong vízgyűjtőjén (<http://www.splash-era.net/>)

A Külügyminisztérium ezen felül részt vesz két új ERA-NET (India és Oroszország vonatkozásában) és egy, a SEE-ERA.NET folytatását jelentő, a Balkánt célzó ERA-NET+ program kidolgozásában. További információk: <http://www.eurosfair.prd.fr/7pc/inco/>

5. A fogadó ország és Magyarország K+F+I kapcsolatai (intézményi rendszer, egyetemi, akadémiai, kutatóintézeti, vállalati együttműködés, befektetési tevékenység).

Franciaország hazánk egyik legfontosabb partnerévé vált a K+F+I együttműködések területén. Jacques Chirac elnök 2004-es budapesti látogatását követően jelentős számú K+F felsővezetői konzultációra, szakmai tanácskozásra került sor, **több bilaterális kormányközi megállapodás** született, gyakorivá váltak a bilaterális K+F rendezvények, Magyarország állandó résztvevővé vált a franciaországi K+I kiállításokon. Ez a pozitív folyamat kihatott a bilaterális kutatási programok mennyiségére és minőségére is: a folyamatosan **népszerű kormányközi mobilitási projektek** (évi 40-50 közötti nyertes Tét pályázat) mellett megszorodtak az **intézményközi együttműködésen alapuló cserekapcsolatok** (pl. MTA-CNRS, MTA-INRA közös programok). 2007. tavaszán INRA-FVM-MTA együttműködésben meghirdetésre került az első ún. **középszintű intézményközi K+F projektpályázat**. 2006/2007-ben került először meghirdetésre **magyar-francia K+F nagyprojekt-pályázat**, Magyarországon folyó **biotechnológiai** kutatásokra.

A magyar-francia reláció legjelentősebb decentralizált fejlesztési együttműködési lehetőségei a franciaországi versenyképességi pólusok közötti K+F-orientált, ipari részvételű közös projektekben rejlenek. **A témában 2005 őszen kormányközi keret-megállapodás született: a magyar és francia európai-ügyi miniszterek szándéknyilatkozatot írtak alá a gazdaság- és kutatás-fejlesztési pólusok közötti magyar-francia együttműködésről. A megállapodást követően számos tanácskozásra és látogatásra került sor a témában. 2007 nyarán - Bajnai Gordon miniszter, magyar pólus-város vezetők, az NKTH vezetői és francia partnereik részvételével - számos kapcsolatépítő programra került sor Párizsban. Az eddigi kapcsolat-felvételi mechanizmusok azonban eddig nem tették lehetővé a valódi közös projektek beindítását, az alapvetően K+F+I központú, ipari-kutatási-oktatási szinergiákra épülő francia versenyképességi pólusok tapasztalatainak átadását.**

6. A Tét attasé tevékenysége (kapcsolatépítő, promóciós, forrásfeltáró tevékenység a K+F+I területén, részvétel a nagykövetség nem Tét területeken folytatott tevékenységében.)

A Tét-attasé kapcsolatépítő és forrásfeltáró tevékenységében elsődleges szerepet kap a francia tudományos szféra (szakmai, államigazgatási és gazdasági, magán és állami) szereplőivel való kapcsolatrendszer kialakítása és ápolása. Ennek eredményességét jelentősen növeli, hogy Nikicsér László nagykövet úr támogatásával a párizsi Tét-attasé komoly erőfeszítéseket tett a Párizsban akkreditált Tét-attaséi kör (mintegy 80 országból érkezett közel 100 diplomata) összefogására és a francia partnerekkel való közös programok megszervezésére. A kezdeményezés kedvező fogadtatásra talált úgy a külföldi diplomaták, mint a fogadó ország intézményei, vállalatai részéről, így az első félévben az attaséi kört fogadták az OIV¹¹-nél és az AREVÁ-nál, de már folyik több őszi program szervezése is (IRSN, INRA, CEA-PACA). Ezekről összességében azt várjuk, hogy a kölcsönös előnyökre alapozva javuljon a diplomaták és a francia partnerek közötti információ-áramlás, hatékonyabbá váljon a szakdiplomatai közötti kommunikáció és ennek eredményeként a

¹¹ www.oiv.org Nemzetközi Szőlészeti és Borászati Szervezet

jelenleginél jóval több, a tervezésben és/vagy a gyakorlati együttműködésben eredményesen használható információ birtokába jusson a Nagykövetség közvetítésével a magyar államigazgatás és a K+F szféra. Egyéb területeken az attasé szakterületével összefüggő munkája a hagyományos módon folyik.

A Nagykövetség nem TÉT-területekkel kapcsolatos tevékenységében a TÉT-attasé a szükséges mértékben részt vesz, ahogy ellátja a képviselőlet működéséből rá háruló feladatokat is, mint pl. az eseti biztonsági ügyelet, telefonügyelet, stb. Az attaséi hivatal hatékony működéséhez a feltételek adottak, **ám szükség lenne egy hivatali laptop beszerzésére**, ami elsősorban az adminisztratív feladatok ellátását könnyítené meg a jövőben

7. Javaslatok

Magyarország számára a francia tapasztalatok és törekvések a kutatás-fejlesztés területén komoly lehetőségeket jelenthetnek. Tekintettel nemzeti érdekeinkre, ezeket bilaterális és multilaterális síkon lehet és érdemes megközelíteni, kihasználni.

Bilaterális területen elsősorban:

- a pólus-együttműködések ösztönzése,
- a közös kutatás-fejlesztési pályázatok kiírása és megvalósítása,
- valamint a vállalati és egyetemi szféra közötti kapcsolatok erősítésének, tapasztalatainak átvétele

jelenthet érdemi együttműködési lehetőséget.

Multilaterális síkon főleg:

- a kutatóintézeti és pólus-együttműködések bővítése az uniós kutatási keretprogramban való részvétel erősítése szempontjából,
- a bilaterális mobilitási pályázatok összehangolása egyes földrajzi régiókban (pl. Távol-Kelet) közös megjelenés és saját gazdasági bázisépítésünk céljával,
- a fejlesztési célú multilaterális kutatási együttműködésekbe francia partnerek segítségével és kapcsolatrendszerük kihasználásával való bekapcsolódásunk gazdasági kapcsolatépítési szándékkal is hozhat komoly eredményeket úgy tudományos, mint gazdasági téren. Mindkét területen elengedhetetlen a GKM, NKTH, OKM és FVM konstruktív együttműködése, multilaterális területen ezt kiegészítve a KüM részvételével (elsősorban a fejlesztési célú kutatási együttműködések területén).

A környezetvédelemmel kapcsolatos eddigi eredmények, tapasztalatok átvétele önmagában nem elégséges, ehhez megítélésünk szerint olyan szemléletformáló intézkedéseknek is kell kapcsolódniuk Magyarországon, amelyek az ezek befogadásához szükséges környezettudatosság kialakításához elengedhetetlenek.

A francia elnökség alatt a tudományos, technológiai és környezetvédelmi vonalon a következő területeket tartjuk kiemelt figyelemmel kísérendőnek:

- a „Grenelle” és az ezzel kapcsolatos francia elképzelések pluridiszciplináris alapon történő megközelítése (azaz az agrárkérdésektől a hulladékkezelésen át az energetikáig és a közlekedés ezzel kapcsolatos aspektusaiig),
- az európai szintű pólus-együttműködés, valamint az Alzheimer-kór elleni kutatás és a felsőoktatási és kutatás-szervezési reform témakörök együttes kezelése, ezek uniós elnökség alatti manifesztálódásának elemzése, az ezzel kapcsolatosan számunkra is megnyíló lehetőségek tanulmányozása.

Perspektívák, javaslatok: a jól működő bilaterális TÉT-mobilitási együttműködések fenntartása mellett **meg kell valósítani a „középszintű” bilaterális kormányközi TÉT-projektek rendszerét** (mobilitási, doktori-, posztdoktori-kutatásokra épülő, évi 50-100 ezer euró költségigényű projektek), ezt szolgálja a 2008. májusában aláírt ANR-NKTH együttműködési megállapodás. Tapasztalataink szerint számos olyan terület van – ezen belül is kiemelkedik a mezőgazdaság, az orvostudomány, megújuló erőforrások -, ahol elsősorban az együttműködési szándékok összehangolásával és nem túl jelentős anyagi támogatással már valóban komoly szakmai együttműködések elindítására van lehetőség. A magyar-francia K+F+I kooperáció bilaterális nagyprojektjei (biotechnológiai együttműködés, pólus-programokhoz kapcsolódó K+F projektek) mellett **nagy ívű perspektívát nyújthatnak az olyan háromoldalú együttműködések is, ahol hosszú távú kölcsönös gazdasági előnyök mentén francia partnerekkel közös TÉT programokat indítunk fejlődő/feltörekvő országokban** (francia – magyar - feltörekvő/fejlődő partnerek K+F hálózatai). Ehhez első lépésben csupán arra van szükség, hogy a magyar és francia kétoldalú mobilitási pályázatokat adott, mindkét fél számára stratégiai fontosságú harmadik ország esetében összehangoltan hirdessük meg és értékeljük. A francia fél szerint **érdemes komoly egyeztetést kezdenünk** a fejlesztési célú kutatási együttműködés területén, ezen túlmenően megvizsgálni, hogy:

- **a mezőgazdasági kutatások és képzés** mellett érdemes-e ezt más szakterületekre is (pl. **orvostudomány** – újkeletű, de vészesen terjedő betegségek - **műszaki tudományok**) kiterjeszteni,
- milyen közös **földrajzi prioritások** mentén lehet/érdemes közös programokat indítani (pl. **Délkelet-Ázsia, Maghreb-térség, Egyenlítői Afrika**),
- milyen szervezeti háttér biztosítsa a pályázatok lebonyolítását (Magyarországon pl. tárcaközi részvétel mellett az NKTH),
- ezt milyen pénzügyi források alapozzák meg (esetleges francia-magyar közös pályázat az EU-nál a nemzeti források kiegészítésére)..

Gyurcsány Ferenc miniszterelnök és *Nicolas Sarkozy* köztársasági elnök 2007 szeptemberében megállapodtak a magyar és francia fejlesztési, ill. versenyképességi pólusok közötti együttműködések kialakításának felgyorsításáról, továbbá arról, hogy a magyar-francia együttműködés modelljét közös levélben ajánlják az EU-nak az európai versenyképességi pólusok hálózatának kialakításához. Az elhatározás megvalósításához fel kell gyorsítani a szóban forgó magyar-francia együttműködés érdemi megvalósítását, **tartalommal történő kitöltését** – lehetőség szerint még a francia EU-elnökség alatt vagy közvetlenül utána. **Mindehhez olyan bilaterális K+F+I projekt-pályázat** beindítása szükséges, amely francia versenyképességi pólusok és magyar pólusvárosok közös, komplementer, pólusprogramhoz kapcsolódó, ipari részvételű kutatási projektjeit támogatja. **A támogatandó témák között – figyelembe véve a francia elnökség kapcsolódó prioritásait - elsőbbséget kell élvezniük a megújuló energiaforrásokkal, egészségüggyel, környezetvédelemmel, agrártermelésre alapuló iparteremtéssel, valamint a bio-, nano-, ITC- és egyéb high tech iparágak megteremtését szolgáló alkalmazott kutatásokkal kapcsolatos projekteknek.**

Párizs, 2008. július 24.

Készítette: Somogyi Norbert TÉT-attasé

Látta: Kisari Miklós első beosztott

Jóváhagyta: Nikicsér László nagykövet